

HISTORY STUDIES

INTERNATIONAL JOURNAL OF HISTORY

ISSN: 1309 4173 / (Online) 1309 - 4688 (Print)

Volume: 14, Issue: 100th Anniversary of the Republic Special Issue, October 2023
www.historystudies.net

ÇANAKKALE'NİN İLK KADIN MİLLETVEKİLİ ZEKIYE GÜLSEN'İN TBMM'DEKİ FAALİYETLERİ

*Activities of Zekiye Gülsen, First Female Deputy of Çanakkale,
in The Grand National Assembly of Turkey*

Doç. Dr. Derya Çini Şimşek

Başkent Üniversitesi

dersimsek69@gmail.com

Makale Türü-*Article Type* : Araştırma Makalesi-Research Article
Geliş Tarihi-*Received Date* : 24.03.2023
Kabul Tarihi-*Accepted Date* : 31.07.2023
DOI Number : 10.9737/historystudies.1270238

Atıf – Citation:

Derya Çini Şimşek, "Çanakkale'nin İlk Kadın Milletvekili Zekiye Gülsen'in TBMM'deki Faaliyetleri," *History Studies*, 15/Cumhuriyetin 100. Yılı Özel Sayısı, Ekim 2023, s.27-42.

ÇANAKKALE'NİN İLK KADIN MİLLETVEKİLİ ZEKİYE GÜLSEN'İN TBMM'DEKİ FAALİYETLERİ

Activities of Zekiye Gülsen, First Female Deputy of Çanakkale,
in The Grand National Assembly of Turkey

Derya Çini Şimşek*

Öz

Çanakkale'nin İlk Kadın Milletvekili Zekiye Gülsen, 1918 yılında Lâpseki'de dünyaya geldi. Tek Parti Döneminden, vefat ettiği 20 Temmuz 2013 tarihine kadar Cumhuriyet tarihinin önemli dönemlerine tanıklık eden Gülsen, 27 Mayıs 1960 darbesinin doğurduğu siyasal ve toplumsal koşullar sonucu aktif siyasete girdi. 1969-1977 yılları arasındaki siyasal yaşamı süresince; XIV. ve XV. Dönem Adalet Partisi Çanakkale Milletvekili olarak TBMM'de görev yaptı. Zekiye Gülsen'in milletvekilliği dönemi meclisteki faaliyetlerini somut ve objektif bir şekilde ortaya koyarak Türk siyasi yaşamının anlaşılmasına katkı sağlamayı amaçlayan çalışma, literatür taraması yapılarak Gülsen'in milletvekili olarak TBMM'de görev yaptığı XIV. ve XV. Dönemlerde meclise sunduğu kanun teklifleri, önergeleri ve konuşmaları ile sınırlandırıldı. Çalışmada; TBMM zabıtları ve TBMM Arşivi'nden yararlanılmış, Gülsen'in kendi anıları yanında onun hakkında yazılmış ya da dolaylı olarak ondan bahseden yayınlar da kullanılmıştır.

Anahtar kelimeler: Zekiye Gülsen, Çanakkale, Milletvekili, Siyaset, Adalet Partisi.

Abstract

Zekiye Gülsen, the first female deputy of Çanakkale, was born in 1918 in Lapseki. Gülsen, who witnessed important periods in the history of the Republic from the Single Party Period to her death on July 20, 2013, entered active politics as a result of the political and social conditions caused by the May 27, 1960 coup. During his political life between 1969-1977; XIV. and XV. She served as the Çanakkale Deputy of the Term Justice Party in the Turkish Grand National Assembly. The study, which aims to contribute to the understanding of Turkish political life by presenting Zekiye Gülsen's activities in the parliament during her parliamentary term in a concrete and objective way, was reviewed in the XIV. and XV. It was limited to the law proposals, motions and speeches it presented to the parliament during the periods. In the study; The minutes of the Grand National Assembly of Turkey and the Archives of the Grand National Assembly of Turkey were used, besides Gülsen's own memoirs, publications written about her or indirectly mentioning her were also used.

Keywords: Zekiye Gülsen, Çanakkale, Member of Parliament, Politics, Justice Party.

* Doç. Dr., Başkent Üniversitesi, Ankara/TÜRKİYE, dsimsek@baskent.edu.tr ORCID: 0000-0002-0678-5801

Giriş

Tarihte uzun müddet politik katılım ve temsilde cinsiyetler arasında hukuksal yönden eşitlik konusu, kadınların uğraş verdiği önemli sorunların başında gelmektedir. Toplumun en küçük yapı taşını oluşturan ailenin temel direği görevini gören kadın, zaman içerisinde çok yönlü yükümlülükler üstlenmiştir. Türk toplumunda da geleneksel ve ulusal kültürlerle birlikte zaman içerisinde yayılmış oldukları coğrafyada karşılaştıkları yeni kültürlerin etkisiyle Türk kadınının toplum içindeki rolünde değişiklikler yaşanmıştır.¹

Dünyada kadınların siyasal alanda adil olmayan uygulamalara karşı verdikleri mücadelenin başlangıcı Aydınlanma Dönemi'dir.² Kadınlar, bu dönemde bütün kuruluş ve örgütlere karşı etkili ve çetin bir mücadele yürütürken,³ hak aramada en önemli mücadelesini, seçme ve seçilme hakkı üzerinde yoğunlaştırmıştır. Bu yolda zaman içerisinde birçok ülkede sayısız teşekküller oluşturularak önemli organizasyonlar yapılmıştır.⁴

Osmanlı Devleti'nde de batı modernleşmesine paralel olarak II. Meşrutiyet döneminde gündeme gelen kadın hareketi, Cumhuriyetin ilanından sonra hız kazanarak kadınların politika öncelikli olmak üzere bütün alanlara iştiraki konusunda önemli adımlar atıldığı dönem oldu.⁵ Kadınların erkeklerle eşit sosyal, siyasal ve hukuksal hakları elde etmeleri aşamalı bir şekilde gerçekleşirken, bu konuda atılan ilk adım, 1924 yılının 3 Mart günü TBMM tarafından onaylanarak yürürlüğe giren Tevhid-i Tedrisat Kanunu'dur.⁶ Kabul edilen yeni kanunu ile laik eğitim sisteminin temelleri atılmıştır.⁷ Ardından 17 Şubat 1926 tarihinde yürürlüğe giren yeni 'Medeni Kanun' ile aile içinde kadının konumundaki eksikleri giderilmiş,⁸ toplumsal yaşamı sınırlayan uygulamalar kaldırılmıştır.⁹

Belediye Yasası'nda, 3 Nisan 1930 tarihinde yapılan düzenleme ile kadınlara siyasi anlamda ilk önemli girişim gerçekleştirildi.¹⁰ Türk kadınının, belediye seçimlerine katılma hakkını kazanmasının ardından; 'Köy Muhtarlığına ve İhtiyar Heyeti Azalığına' aday olabilmesini sağlayan yasa tasarısı 26 Ekim 1933 tarihinde kanunlaştı.¹¹ 5 Aralık 1934 tarihinde gerçekleşen yasal değişiklik ile de Türk kadını siyasi haklarını elde etti.¹² Milletvekili olma hakkına sahip olan Türk kadını 8 Şubat 1935 tarihinde ilk kez seçimlere katıldı¹³ ve 17 kadın milletvekili TBMM'de görev aldı. 1936'da gerçekleşen ara seçimler de bir kadın milletvekilinin daha eklenmesi ile Meclis'te kadın milletvekili sayısı 18'e yükseldi¹⁴ ve kadın milletvekillerinin

¹ Vahap Sağ, "Tarihsel Süreç İçerisinde Türk Kadını ve Atatürk", Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, C.2 S.1, Nisan 2001, s.12-14.

² Derya Çini Şimşek, "Türkiye'de Kadının Siyasal Temsili: Çok Partili Döneme Geçişten 2000'e", Türkiye'de Kadının Tarihi ve Talihi, Libra Yayınevi, Ankara 2021, s.285.

³ Ney Bendason, Başlangıcından Günümüze Kadın Hakları, İletişim Yayınları, İstanbul 1990, s.6.

⁴ Şirin Tekeli, Kadınlar Siyasal ve Toplumsal Hayat, Birikim Yayınları, İstanbul 1982, s.70-71.

⁵ Ayşegül Yaraman, Bir Demokrasi Tartışması, Türkiye'de Kadınların Siyasal Temsili (1935-1999), Bağlam Yayınları, İstanbul 1999, s.45.

⁶ Turhan Feyzioğlu, "Eğitimin Laikleştirilmesi ve Eğitim Birliği." Atatürk Yolu, C.1, S.1, 1987, s.204-205.

⁷ Resmi Gazete, s.63, 06.03.1924.

⁸ TBMM Zabıt Ceridesi, D.2, C.22. B.57, 17.02.1926, s.230-234.

⁹ Bernard Caporal, Kemalizm'de ve Kemalizm Sonrasında Türk Kadını, İş Bankası Yayınları, Ankara 1982, s.650-651.

¹⁰ Cemile Burcu Kartal, "Türkiye'de Kadınların İlk Defa Oy Kullandığı 1930 Belediye Seçimlerinde Türk Kadınlar Birliği'nin Faaliyetleri", Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C.2, S.3, Ekim 2016, s.175.

¹¹ TBMMZC, D.4, C.17, B.76, 26.10.1933, s. 26-10

¹² TBMMZC, D. 4, C.25, B.2, 05.12.1934, s. 82-84.

¹³ Milletvekili Genel Seçimleri, TÜİK Yayınları, Ankara 2012, s.5

¹⁴ Semra Gökçimen vd, Türk Parlamento Tarihinde Kadın Parlamentoları (1935-2009), Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı Yayınları, Ankara 2009, s. 445; Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı Yayınları, Ankara 2010, s. 237-294.

erkeklerle göre meclisteki temsili %4,5 oranında oldu. Bu rakam ile Türkiye, o dönemde dünyada 2. sırada yer aldı.¹⁵

10 Kasım 1938 tarihinde Atatürk'ün vefatı ile Türkiye'de yeni bir döneme girilmiş, ertesi günü İsmet İnönü, Cumhurbaşkanlığına seçilmiştir.¹⁶ CHP'nin aynı yıl 26 Aralık'ta gerçekleşen olağandışı kongresinde 'Milli Şef' ve 'Değişmez Genel Başkan' unvanlarını alan İnönü,¹⁷ Cumhurbaşkanı olarak 1950 tarihine kadar görevine devam etmiştir.¹⁸ İnönü döneminde çok partili siyasi hayata geçilmesi ile birlikte 14 Mayıs 1950 yılında gerçekleşen seçimlerin ardından yönetime gelen ve 27 Mayıs 1960 darbesine kadar 10 yıl boyunca iktidarda kalarak Türkiye siyasetine yön veren en önemli siyasi parti Demokrat Parti (DP) oldu.¹⁹

1960 darbesinin ardından hazırlanan 1961 Anayasası halk oylaması sonucunda %61,7 oranında aldığı destekle yürürlüğe girdi. 1961 Anayasa'sına göre; kanun etkinliğinin daha iyi olması için ek bir meclise gerek duyularak, TBMM ve Cumhuriyet Senatosu'ndan²⁰ oluşan çift meclis sistemi ilk kez Türk siyasetine getirildi. Bu yeni sistem 1982 Anayasasının hazırlanmasına kadar görevini sürdürdü.²¹ 13 Ocak 1961 tarihinde siyasi partilerin kurulmasına izin verilmesinin²² ardından 11 Şubat 1961 tarihinde Adalet Partisi (AP) kuruldu.²³ Kendisini Demokrat Parti'nin (DP) devamı olarak tanımlayan AP, ülke genelinde kısa sürede örgütlenmesini tamamladı²⁴ ve 12 Eylül 1980 Askeri Müdahalesine kadar 19 yıl boyunca Türk siyasi hayatında önemli rol oynadı. Bu 19 yıllık süreçte AP'den Meclise sadece 7 kadın milletvekili seçildi. 1969 Genel Seçimlerinde Çanakkale'den seçilen ilk kadın Milletvekili Zekiye Gülsen de bu kadın milletvekillerinden birisi idi.²⁵

1.Zekiye Gülsen'in Biyografisi

1918 tarihinde ailenin üçüncü çocuğu olarak Lâpseki'de dünyaya gelen Zekiye Gülsen'in babası Çanakkale Savaşı'nda bir kolunu kaybederek Gazi olan Hasan Basri Bey, annesi ise küçük yaşta kaybettiği Azize hanımdır.²⁶ İlk tahsilini Lâpseki'deki Plevne İlkokulu'nda yapmasının akabinde orta tahsilini Çanakkale'de tamamlayan Gülsen, 1938 yılında Edirne Öğretmen Okulu'ndan diploma alarak mezun oldu. Gazi Eğitim Enstitüsü'nde eğitim hayatına devam ettiği sırada Türkiye'nin ilk anaokulu olan Gülsen Anaokulunu açtı. Ardından, özel eğitime ihtiyaç duyan çocuklar için Münih Üniversitesi Pedagoji Bölümü'nde öğrenim görmek üzere Milli Eğitim Bakanlığı vasıtası ile Almanya'ya gönderildi. Gülsen'in Münih'te eğitim gördüğü dönemde, 27 Mayıs müdahalesi gerçekleşti. Müdahaleyi büyük kızından haber alan Gülsen, eğitimini yarıda bırakarak Türkiye'ye geri döndü ve uzman olarak Hacettepe Tıp Fakültesi Çocuk Psikiyatrisi Bölümü'nde göreve başladı. Türkiye'nin ilk anaokulunu açan Gülsen, Ankara'da yine

¹⁵ Sibel Duroğlu, Türkiye'de İlk Kadın Milletvekilleri. (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2007, s. 60-66.

¹⁶ Feroz Ahmad, Modern Türkiye'nin Oluşumu, Kaynak Yayınları, Ankara 2005, s. 127.

¹⁷ Şevket Süreyya Aydemir, İkinci Adam, Remzi Kitapevi, Ankara 2000, s. 37-39.

¹⁸ Derya Çini Şimşek, Süleyman Sami Demirel'in Hayatı ve Siyasi Faaliyetleri, Türkiye Alim Kitapları, İstanbul 2015, s.5.

¹⁹ Filiz Çolak, "Türk Siyasi Tarihinde Beyaz İhtilal: 14 Mayıs 1950 Genel Seçimleri (İzmir Örneği)." Türk İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi, C.6, S.1, 2008, s.95-108; Feroz Ahmad- Bedia Turgay Ahmad, Türkiye'de Çok Partili Politikanın Açıklamalı Kronolojisi 1945- 1971. Bilgi Yayınevi, İstanbul 1976, s. 66.

²⁰ Fahri Çoker, Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri (1966-1980), Türkiye Büyük Millet Meclisi Yayınları, Ankara 1999, s.9.

²¹ Gökçimen, age, s. 450.

²² Filiz Demirci Güler, Türkiye'nin Yakın Siyasetinde Bir Örnek Olay Adalet Partisi, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü (TODAİE) Yayınları, Ankara 2003, s.53-54.

²³ Sadettin Bilgiç, Hatıralar, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 2004, s.5.

²⁴ Mehmet Turgut, AP Kuruluşu Hakkında Birkaç Söz, AP'nin Doğuşundan Bugüne, Seden Matbaası, Ankara 1966, s.35.

²⁵ Milletvekili Genel Seçimleri, age, s.5.

²⁶ Zekiye Gülsen, Yamalı Bohçam, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2002, s.3-12.

bir ilki gerçekleştirerek; özel eğitime ihtiyaç duyan çocuklar için yöneticiliğini de yapacağı 'Zübeyde Hanım Anaokulunun açılmasına ön ayak oldu ve ardından şube müdürü olarak Millî Eğitim Bakanlığı'na atandı.²⁷

27 Mayıs Darbesinin doğurduğu siyasal ve toplumsal koşullar sonucu politika ile ilgilenmeye başlayan Gülsen, aktif siyasete ilk adımını 1965 seçimlerinde AP'nin ön seçimlerine katılarak attı ve 12 Ekim 1969 tarihinde gerçekleşen seçimlerde, Çanakkale'nin ilk kadın milletvekili olarak Meclise girmeyi başardı.²⁸ 2018 yılında AKP'den Jülide İskenderoğlu seçilene kadar geçen 49 yıl boyunca da Çanakkale'nin ilk kadın Milletvekili olma unvanını korudu.²⁹ AP'nin Çanakkale Milletvekili olarak TBMM'de bulunduğu XIV. ve XV. Dönemlerde Meclis çalışmalarını sürdürürken özel eğitime ihtiyaç duyan çocuklar için açılan anaokulunda görev yapmaya devam etti.

5 Haziran 1977 tarihinde gerçekleşen erken seçimlerde, AP listelerinde yer bulamayan Gülsen, aynı yıl yapılan Belediye seçimlerinde, Belediye Başkanı aday olarak Lâpseki'den Belediye Başkanı aday oldu ve 11 Aralık 1977 tarihinde gerçekleşen seçimlerde Lâpseki'nin ilk kadın belediye başkanı olarak seçildi. Kısa süreli Belediye Başkanlığı döneminin ardından aktif siyasete ara veren Gülsen, 1987 seçimlerinde milletvekilliği için Doğru Yol Partisi'nden adaylığını koysa da başvuru evrakını Yüksek Seçim Kurulu'na gönderilmemiş olması gerekçe gösterilerek listeye alınmadı. Son kez 1991 seçimlerinde milletvekili aday olarak başvuruda bulunduğu partinin, kendisine listelerde yer vermemesinden dolayı seçimlere katılamadı.³⁰

TBMM'de XIV. ve XV. Dönemlerde Meclis çalışmalarını sürdürürken; Başkanlık Divanı, Maliye ve Milli Eğitim komisyonları üyeliği görevlerinde bulundu. Ahmet Gülsen ile 1941 tarihinde evlenen Zekiye Gülsen'in; Gülter, İlder, Ayşe ve Cahit isimlerinde dört çocuk sahibi olmuştur.³¹ İyi derecede Almanca bilen, Yamalı Bohçam, Üç Anne Elele ve Yıllar, Yollar, İzler kitaplarının da yazarı olan ve çalışmalarıyla birçok ilke imza atan Çanakkale'nin ilk kadın Milletvekili Zekiye Gülsen 20 Temmuz 2013 tarihinde vefat etmiştir.³²

2.Zekiye Gülsen'in Meclis Faaliyetleri

Zekiye Gülsen, 1969-1977 yılları arasındaki siyasal yaşamı süresince mecliste; XIV. ve XV. Dönem Adalet Partisi Çanakkale Milletvekili olarak görev yaptı. Görev yaptığı yıllarda, farklı konulara ilişkin XIV. Dönemde 18, XV. Dönemde 11 olmak üzere toplamda 29 defa söz aldı. Gülsen, mecliste yaptığı konuşmaların yanı sıra; XV. Dönem 2 yazılı soru önergesi ile XIV. Dönem 3 ve XV. Dönem 1 olmak üzere toplamda 4 kez kanun teklifi verdi.

2.1.Kanun Teklifleri

XIV. Dönem 3, XV. Dönem 1 olmak üzere toplamda 4 kez kanun teklifi veren Zekiye Gülsen'in XIV. Dönemde İstanbul Milletvekili Mustafa Güngör ile birlikte verdiği ilk teklif, vize sınavına giremeyen devlet ve özel tüm yükseköğretim kurumlarındaki öğrenciler için geçici maddenin eklenmesine dairdir. TBMM'nin 16 Temmuz 1971 Cuma günü TBMM'nin 132. Birleşiminde gündeme alınarak görüşülen kanun teklifinde eklenmesi istenilen geçici madde:³³ '1970- 1971 ders yılında devlet okulları ile özel yüksekokullarda okuyan öğrencilerin bütün derslerden vize almış sayılırlar' şekildeydi. Teklifte:1970 – 1971 tarihinde gerçekleşen terör

²⁷ Age, s.174-271.

²⁸ Millet Meclisi Üyesi, Hal Tercümesi Kâğıdı Örneği, Dönem 3, Sicil: 756; Seçim Mazbatası,13.10.1969, No:95 Zekiye Gülsen, Yollar, Yıllar, İzler, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2005, s.134-175.

²⁹ Hürriyet, 26.08.2018.

³⁰ Gülsen, Yollar, Yıllar, İzler, s.189-272.

³¹ Hal Tercümesi Kâğıdı, 756, ; Gülsen, Yamalı Bohçam, s. 174-190.

³² <https://www.canakkaletravel.com/haber/canakkale-eski-milletvekili-zekiye-gulsen-vefat-etti.html> (E.T. 02.01.2023)

³³ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 3, Cilt. 15, Birleşim 132, 16.07.1971, s.527-533.

olaylarının, öğrencilerin vize imtihanlarına girmelerine engel olduğu ve okul yöneticileri ile öğrenciler arasında yaşanan ideolojik çatışmalar sebebiyle vize konusunda büyük bir mağduriyetin yaşanması gerekçe sebepleri olarak gösterildi. Vize sınavına giremeyen devlet ve özel tüm yükseköğretim kurumlarındaki öğrenciler için geçici maddenin eklenmesine dair verilen kanun teklifi mecliste yapılan görüşmeler sonunda oylanarak kabul edilmiştir. Yine aynı dönemde Gülsen'in, Eskişehir Milletvekili İsmet Angı, Cumhuriyet Senatosu Malatya Üyesi Hamdi özer ve 10 arkadaşı ile birlikte verdiği bir diğer kanunu teklifi 1960 Askeri Müdahalesi sonrası zorunlu emekli edilen kişilerin yaşadığı mağduriyet ile ilgilidir.³⁴ Kanun teklifi şu şekildedir: 'İstanbul Milletvekili Reşit Ülker, Cumhuriyet Senatosu İstanbul Üyesi Mebrure Aksoley ve Cumhuriyet Senatosu Afyon Üyesi Kemal Şenocak'ın, Eminsuların yaşamış olduğu zarar ve mağduriyetlerinin ortadan kaldırmak için '5434 sayılı Emekli Sandığı Kanununa ek 07.02.1969 tarih ve 1101 sayılı Kanuna geçici madde eklenmesi'.³⁵

16 Ocak 1970 tarihinde ilgili komisyona sevk edilen ve 17 Mayıs 1971 Pazartesi günü 101. Birleşimde gündeme alınan teklif ileri bir tarihe ertelenmiştir. 4 Haziran 1971 Cuma günü 108. Birleşimde yeniden Meclis Genel Kurulu'nda gündeme gelse de yapılan görüşmeler sonucunda reddedilmiştir. Meclis tarafından reddedilen teklif sonraki süreçte Cumhuriyet Senatosu'na iletilerek³⁶ bir alt komisyonda gönderilmiştir. Metindeki bazı ifadelerin düzenlenmesi sonucunda 6 Ağustos 1971 Cuma günü Senatoda ilk görüşmesi yapılan³⁷ kanun teklifi, 19 Ağustos 1971 Perşembe günü 151. Birleşimde yapılan görüşmeler sonunda kabul edilmiştir.³⁸ XIV. Dönemde verdiği bir diğer kanun teklifi, Cumhuriyetin İlan'ının 50. Yıl dönümünün kutlanması ile ilgili kanunun 4. Maddesinin F Fırkasına bir ekleme yapılması ile ilgilidir. Fırkada geçen: 'Bağ bölgelerindeki köylere ilkökul, yol ve su yapımına öncelik verilecektir' ifadesine eklenmesi istenen teklif: 'Zihni ve ruhi gelişimi geri kalmış, eğitim ve öğretimi güç olan çocukların eğitim ve öğretimi için yatılı bir özel eğitim müessesesi açılacaktır' şeklindedir.

12 Ocak 1973 Cuma günü TBMM'nin 39. Birleşiminde gündeme alınan teklif görüşülürken söz alan Zekiye Gülsen'in konuşmasının ardından oylamaya sunulan kanun teklifi, dikkati nazara alınma kaydıyla kabul edilmiştir.³⁹ XV. Dönemde verdiği tek kanun teklifi 6972 Sayılı 'Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkındaki Kanunun 1. Maddesinin' değiştirilmesine dairdir. Gülsen'in de söz aldığı, 18 Ocak 1977 Salı günü 33 Birleşimde gündeme alınan kanun teklifinde, 'Korunmaya Muhtaç Çocuklar' kapsamına girecek olan çocukların tanımı şu şekilde yapılmıştır: sağlık kurulu raporu olan engelli çocuklar ile kimsesiz çocuklara 'Korunmaya Muhtaç Çocuklar' denir. Gülsen'in konuşmasının ardından yapılan oylama ile verilen teklif kabul edilmiştir.⁴⁰

2.2.Önergeleri

XV. Dönemde 2 kez yazılı soru önergesi veren Zekiye Gülsen'in ilk önergesi; Gümrük ve Tekel Bakanlığı bütçesi görüşülürken, kendi seçim bölgesinde tütün ekimi için müracaat eden yöre halkına dairdir. Gümrük ve Tekel Bakanı Orhan Öztürk'ün yazılı olarak cevaplandırılması üzere hazırladığı önerge: 'Çan, Biga, Lâpseki ve Yenice ilçelerimizin bazı köyleri tütün ekimi için başvuruda bulunmuştur. Ne zaman ve hangi ölçüler içinde ve kendilerine ekim izni verilecektir' şeklindedir. 25 Şubat 1976 Çarşamba günü TBMM'nin 66. Birleşiminde gündeme

³⁴ Gülsen, Yıllar, Yollar, İzler, s.235.

³⁵ TBMMTD, D 3, C.13, B.101, 17.05.1971, s.474.

³⁶ Hürriyet, 24.07.1971.

³⁷ TBMMTD, D.3, C.16, B.144, 06.08.1971, s. 534.

³⁸ TBMMTD, D.3, C.17, B.151, 19.08.1971, s. 28-38.

³⁹ TBMMTD, D.3, C.32, B. 39, 12.01.1973, s.165,186-188.

⁴⁰ TBMMTD, D.4, C.23, B.33, 18.01.1977, s.124.

gelen yazılı soru önergesi ilgili Bakanlığa gönderilmiş,⁴¹ Gümrük ve Tekel Bakanı Orhan Öztrak, önergeye yazılı olarak cevap vereceğini belirtmiştir.

Gülsen'in, 1977 malî yılı görüşmeleri sırasında 29 arkadaşı ile birlikte verdiği diğer önerge, 26 Şubat 1977 Cumartesi günü TBMM'nin 56. Birleşiminde gündeme geldi. Önerge: "Devlet Memurları Kanununun sınıflara ait gösterge tablosunda katsayı miktarı 1977 yılı Bütçe Kanunu Tasarısının genel denkleğini bozmamak ve giderlerini artırmamak şartıyla, 1. maddede değişiklik yapılarak (Jandarma Genel Komutanlığı, Mili Savunma Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Köy İşleri Bakanlığı, MİT Müsteşarlığı ve Devlet borçlan muaf tutularak, geriye kalan meblağdan % 4 oranında yapılması) kararlaştırılan indirim %6 olarak düzeltilmesini ve bundan sağlanacak tasarrufla, kanun tasarısının 35. maddesinin değiştirilmesi" ile ilgiliydi. Verilen önerge Bütçe Karma Komisyonunda bir düzeltmeye gerek olmadığı gerekçesiyle kabul edilmedi.⁴²

2.3.TBMM Konuşmaları

Milletvekili olduğu dönemde en çok söz alan kadın milletvekilleri arasında yer alan Zekiye Gülsen, XIV. Dönemdeki ilk konuşmasını; 22 Mayıs 1970 Cuma günü, Devlet İstatistik Enstitüsü Genel Müdürlüğü'nün 1970 yılı Bütçe görüşmeleri sırasında Adalet Partisi'nin bütçe tasarısı üzerine görüşlerini sunmak üzere parti grubu adına yaptı. Konuşmasına, Devlet İstatistik Enstitüsü'nün tarihçesi ve kurumun çalışmaları hakkında detaylı bilgi vererek başladı. Devamında: 'Devlet İstatistik Enstitüsü; ifa ettiği görevler ve bu son derece önemli görevleri yapmakta bugüne kadar göstermiş bulunduğu başarısı yönünden takdire lâyık' olduğunu belirterek konuşmasını sonlandırdı.⁴³

12 Haziran 1970 Cuma günü TBMM'nin 102. Birleşiminde, Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü'nün kurulması hakkında olan yasa tasarısının 'Devlet Opera ve Balesi mensuplarının hastalık veya her türlü estetik cerrahi dâhil, ameliyat ve müdahaleye mâruz kalmaları halin de, lüzum ve zaruretlere göre yurt içinde veya dışında muayene ve münferiden veya refakatte tedavi ettirmeye gerekli ilaç, protez ve sair masrafları ile cenaze masraflarını yapmaya Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü ve müdürlükleri yetkilidir" şeklinde geçen 16. maddesine itiraz eden Ahmet Buldanlı'ya cevaben söz aldı. Konuşmasında: 'Estetik ameliyat gerektiren her hangi bir kaza, sanatkârın hayatı için varid olabilir. Bu bakımdan maddenin aynen kalmasını rica ediyorum' diyerek maddenin aynen kalması talebini belirtti.⁴⁴

Gülsen, 27 Haziran 1970 Cumartesi günü TBMM'nin 102. Birleşiminde Emlâk Vergisi kanunu tasarısının: 'Geçici muafıklar ile ilgili 15. Maddesinin b Fıkrasında geçen: Fidanlıklar, dutluklar, çay ve incir bahçeleri ve meyvelikler vücuda getirilmek üzere bunlarla ağaçlandırılan arazi ve fidanlıklar 10 yıl arazi vergisinden geçici olarak muafıtır' ifadesine ekleme yapmak üzere söz almıştır. Konuşmasında: 'fidanlıklar deyiminin içerisinde kavaklıkların da dâhil edilmesini arzu ettiğini' belirtmiştir.⁴⁵

TBMM'nin 1 Temmuz 1970 Çarşamba günü TBMM'nin 117 Birleşiminde, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 'Adaylık süresi sonunda yeterlik sınavı konulmuş bulunanların bu sınavı da kazanmaları şarttır' şeklinde geçen 58. maddenin görüşüldüğü toplantıda, 'sınavı da kazanmaları şarttır' ifadesine karşı çıkmak için söz almıştır. İtirazını da şu şekilde açıklamıştır; "Burada eğer adaylığı kesinleşmiş bir memurun adaylık süresince o işe ehliyeti, o işe yatkınlığı tespit edilmişse, sınavdaki başarısızlığından ötürü işine son verilmiş olmasın; kendisine bir şans

⁴¹ TBMMTD, D.4, C.17, B.76, 25.02.1976, s.80.

⁴² TBMMTD, D.4, C.25, B.56, 26.02.1977, s.515-516.

⁴³ TBMMTD, D.3, C.5, B.85, 22.05.1970, s.229-232.

⁴⁴ TBMMTD, D.3, C.6, B.102, 12.06.1970, s.347.

⁴⁵ TBMMTD, D.3, C.7 B.113, 27.06.1970, s.232.

tanınsın. Eğer, kişiliğiyle bu işe yeterli ise, kendisine, yapamadığı bir teknik işten ötürü oranın kapısını kapamayalım, tekrar bir şans kapısı açalım, maddede bu açıklığı, bulalım”.⁴⁶

Yine aynı kanun maddelerinin görüşüldüğü, ilgili kanunun ‘Ek geçici 12. ve 14. maddelerle düzenlenen kurumlarda görevli olup, üstün yeteneklere sahip ve uluslararası ün yapmış sanatçılar hakkında bu kanunun 59. ve müteakip maddelerindeki istisnai memuriyetlere ilişkin hükümler uygulanır.’ şeklindeki ek geçici 16. maddesi görüşülürken söz almıştır. Konuşması şu şekildedir:

“Sadece Devlet Tiyatrosu ve Balesi, Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası gibi müesseselerde çalışan üstün yetenekli sanatçılara bir ilâve yapmak suretiyle konservatuvarlarda çalışan memleket çapında ve memleket dışında ün yapmış sanatçılara da bu hakkın tanınmasıdır”.⁴⁷

18 Şubat 1971 Perşembe günü TBMM’nin 52. Birleşiminde ise Devlet İstatistik Enstitüsü Genel Müdürlüğü bütçesi görüşmeleri sırasında da AP adına söz almıştır.⁴⁸ Gülsen, 25 Şubat 1971 Perşembe günü TBMM’nin 59 Birleşiminde Ulaştırma Bakanlığı 1971 yılı bütçesi görüşülürken Lapseki- Gelibolu arasında yapılması planlanan araba vapuru sorununu meclis kürsüsüne taşımıştır. Konuşmasında, bir buçuk yıldır Lapseki - Gelibolu arasında yapılması planlanan araba vapurunun henüz başlatılmama sebebinin Ulaştırma ve Bayındırlık Bakanlığı arasındaki anlaşmazlıktan ileri geldiğini ifade etmiştir. Devamında, Ulaştırma Bakanı M. Orhan Tuğrul’un cevaplaması amacıyla şu soruyu yöneltmiştir: “Şimdi Sayın Bakandan istirhamım şudur; ben hangi bakanlığa başvurayım?” Konuşmanın tamamlanmasından sonra söz alan Ulaştırma Bakanı M. Orhan Tuğrul, Gülsen’in sorusuna daha sonra yazılı olarak cevap vereceğini söylemiştir.⁴⁹ Gülsen’in, Gelibolu-Lâpseki arasında başlatılmasını istediği feribot seferi ısrarı, ilerleyen tarihte sonuç vermiş ve 1 Temmuz 1973 günü kendisinin de katıldığı tören ile ilk sefer gerçekleşmiştir.⁵⁰

14 Temmuz 1971 Çarşamba günü TBMM’nin 130. Birleşiminde ise özel üniversite öğrencilerinin eğitim ve öğrenimlerine devam edebilmeleri için yeni kurulacak olan resmi yükseköğretim okulları konusundaki yasa tasarısı için yapılan görüşmeler sırasında söz almıştır. Konuşmasında, Millî Eğitim Bakanı Şinasi Orel’e cevaplaması için: ‘özel okullardan kademeli eğitime geçenlerin yıl kaybı olup olmayacağı’ sorusunu yöneltmiştir. Millî Eğitim Bakanı Şinasi Orel, Gülsen’e: “Konunun üniversitelerin kendi bünyeleri içerisinde planlayacağı bir husus olduğu” şeklinde cevap vermiştir.⁵¹ Gülsen, TBMM’nin 16 Temmuz 1971 Cuma günü TBMM’nin 132. Birleşiminde aynı kanun tasarısı görüşülürken görüşünü sunmak üzere yeniden söz almıştır.⁵²

TBMM’nin 19 Temmuz 1971 Pazartesi günü 133. Birleşiminde bu sefer, Harp Okullarına yeni öğrencilerin kabulü ile ilgili yasa önergesinin görüşülmesi esnasında, önergede geçen “harp okullarına çeşidi okullar ve sivil liselerin fen kolundan mezun olanlar arasından sınav ile erkek öğrenciler alınır” maddesi görüşülürken söz almıştır. Nevşehir milletvekili Hüsametdin Başer’in “askerlik mesleki erkeklerin tahammül edeceği bir meslektir” sözlerine itiraz etmek için kürsüye gelen Gülsen konuşmasında Başer’in bu sözlerini kızlar adına haksızlık ve ayrımcılık olarak nitelendirmiştir.⁵³

TBMM’nin 28 Temmuz 1971 Çarşamba günü 138. Birleşiminde Televizyon ve radyo ruhsatı ile kâğıt ücretlerine yapılan zamlara itiraz etmek üzere söz almıştır.⁵⁴ Gülsen, TBMM’nin 18

⁴⁶ TBMMTD, D.3, C.7, B. 117, 01.07.1970, s.495-496.

⁴⁷ TBMMTD, D.3, C.8 B.125, 11.07.1970, s.289.

⁴⁸ TBMMTD, D.3, C.11, B.52, 18.02.1971, s.433-436.

⁴⁹ TBMMTD, D.3, C.11, B.59, 25.02.1971, s.786.

⁵⁰ Gülsen, Yıllar, Yollar, İzler, s.223-224.

⁵¹ TBMMTD, D.3, C.15, B.130, 14.07.1971, s.426.

⁵² TBMMTD, D.3, C.15, B.132, 16.07.1971, s.527-528.

⁵³ TBMMTD, D.3, C.15, B.133, 19.07.1971, s.571-572.

⁵⁴ TBMMTD, D.3, C.16, B.138, 28.07.1971, s.113-115.

Şubat 1972 Cuma günü 42. Birleşiminde Devlet İstatistik Enstitüsü Genel Müdürlüğü'nün, 1972 bütçe tasarısını görüşmeleri sırasında AP adına söz almıştır.⁵⁵ 27 Mart 1972 Pazartesi günü TBMM'nin 61. Birleşiminde ise Çalışma Bakanlığı'nın kuruluş ve yetkileri konusunda 4851 sayılı yasanın 2. maddesi görüşülürken fikrini beyan etmek üzere kürsüye gelmiştir. Konuşmasında: "Yurtdışına gönderilecek uzmanların yabancı dil bilmesinin tek kıstas olamayacağını belirterek hizmetçi eğitimin önceliğe alınması" gerekliliğini ifade etmiştir.⁵⁶

6831 sayılı Orman Kanunu'nun birtakım maddelerinin tadil edilmesi ve bu yasaya yeni bir madde eklenmesi için hazırlanan yasa tasarısının görüşüldüğü TBMM'nin 22 Aralık 1972 Cuma günü 26. Birleşimde söz almıştır. Konuşmasında, Ormanları Türkiye için ne kadar önemli olduğunu uzun şekilde ifade ettikten sonra: "Ormanlık alanlara verilen zararların büyük olduğunu belirtip sözlerine, zeytinlik alanlarının Kara yolları dinlenme kampı haline dönüştürülürken karşılığında verilen ödemelerin çok cüzi tutulduğunu ifade etmiştir.⁵⁷

Çanakkale'nin sorunları ile daima yakından ilgilenen Gülsen, 27 Aralık 1972 Çarşamba günü 26. Birleşimde, Çanakkale'de yapımına başlanan fakat sonraki tarihte yapımı iptal edilen çimento fabrikasına dair gündem dışı söz almıştır. Konuşmasında: "Çanakkale'de çok uzun süre önce açılması kararlaştırılan ve 36 milyon TL harcamanın ardından inşası bitmeden yarım bırakılan Çimento fabrikasına ayrılan yatırım parasının, başka bir şehre nasıl aktarıldığını sormuştur. Sözlerine, Çanakkale'de açılacak olan fabrikanın Türkiye'ye faydalarını sıralayarak devam etmiş ve yarım kalmış olan fabrikanın tamamlanmasını temenni ederek konuşmasına son vermiştir.⁵⁸

12 Ocak 1973 Cuma günü TBMM'nin 39. Birleşimde Cumhuriyetin İlan'ının 50. Yıldönümünün kutlanması hakkında yapılan görüşmeler sırasında Gülsen, kendi verdiği kanun tasarısı ile ilgili konuşmak üzere kürsüye gelmiştir. Verdiği kanun teklifi: 4. Maddesinin F Fırkasında geçen 'Bağ bölgelerindeki köylere ilkokul, yol ve su yapımına öncelik verilecektir' ifadeye 'psikolojik sorunları olan, eğitim ve öğretim güçlüğü çeken çocuklar için yatılı bir özel eğitim müessesesi açılacaktır' ekleme yapılmasına dairdir. Gülsen'in konuşmasının ardından oylamaya sunulan kanun teklifi, dikkati nazara alınma kaydıyla kabul edilmiştir.⁵⁹ 30 Ocak 1973 Salı günü 46. Birleşiminde ise Türkiye il özel idareleri, belediyeler, Devlet Memurları Yardımlaşma Kurumu ve İktisadî Devlet Kuruluşları hakkında hazırlanan yasa teklifi ile ilgili AP Grubu namına konuşmuştur.⁶⁰ Bir gün sonra 31 Ocak 1973 Çarşamba günü 47. Birleşimde de, Denetleme kurulu üyeleri ile ilgili 15. Maddeye itiraz etmek için söz almıştır.⁶¹

XIV. Dönem yapmış olduğu son iki konuşması, 19 Şubat 1973 Pazartesi günü 62. Birleşime denk gelmiş, ilk konuşmayı Devlet İstatistik Enstitüsü 1973 yılı Bütçesi münasebetiyle AP adına yapmıştır.⁶² Vakıflar Genel Müdürlüğü 1973 yılı Bütçesi görüşülürken ikinci kez söz alan Gülsen, Çanakkale Bölgesi ile ilgili sorunlardan bahsederek başladığı konuşmasını: 'Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yapılan Truva otele 30 odalı bir anesk yapılması ve Ezine ilçesinde bulunan Ulu Cami'nin de onarılmasını' temenni ederek bitirmiştir.⁶³

XV. Dönem yapmış olduğu ilk konuşma, 26 Şubat 1974 Salı günü 45. Birleşimde, 1974 mali yılı genel ve katma bütçeleri yasalaşınca dek kamu giderlerinin hazırlanmasına ve kamu gelirlerinin tahakkuk, tarh ve tahsiline onay sağlayan yasa önergesi münasebetiyledir. Konuşmasında, 'Neslin yetiştirici mimarı' olarak ifade ettiği öğretmenlerin 15 lira olan ders

⁵⁵ TBMMTD, D.3, C.21, B.42, 18.02.1972, s.261-264.

⁵⁶ TBMMTD, D.3, C.23, B.61, 27.03.1972, s.357-361.

⁵⁷ TBMMTD, D.3, C.30, B.26, 22.12.1972, s.728.

⁵⁸ TBMMTD, D.3, C.31, B.29, 27.12.1972, s.138.

⁵⁹ TBMMTD, D.3, C.32, B.39, 12.01.1973, s.165,186-188.

⁶⁰ TBMMTD, D.3, C.32, B.46, 30.01.1973, s.580.

⁶¹ TBMMTD, D.3, C.32, B.47, 31.01.1973, s.633-634.

⁶² TBMMTD, D.3, C.34, B.62, 19.02.1973, s.299-302.

⁶³ TBMMTD, D.3, C.34, B.62, 19.02.1973, s.391.

ücretlerinin gelecek bütçede nazarı dikkate alınmasını rica etmiştir.⁶⁴ 27 Mayıs 1974 tarihinde yapılan görüşmeler sırasında da, 'Zeytin güvesi ile savaşma' ile alakalı Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı'na cevaplaması amacıyla sözlü soru sormak amacı ile kürsüye gelerek konuşmuştur.⁶⁵

23 Şubat 1975 Pazar günü 46 Birleşimde, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın 1975 Yılı Bütçesi ile ilgili yapılan görüşmelerde hem: "Türkiye'de yapılmakta olan kıyı ve açık deniz balıkçılığında yapılan hataları dile getirmiş hem de Bağkur Kanunu'nun ivedilikle meclisten geçirilmesini temenni etmiştir.⁶⁶ Ertesi günü 24 Şubat 1975 Pazartesi gününe den gelen 47. Birleşimde bu sefer 1975 Yılı Kültür Bakanlığı Bütçesi münasebetiyle AP grubu adına söz almıştır.⁶⁷ 1 Nisan 1975 Salı günü 58. Birleşimde ise Çanakkale'de vuku bulan deprem hakkında gündem dışı söz almak üzere kürsüye gelmiştir.⁶⁸

20 Mayıs 1975 Salı günü 78. Birleşimde TBMM Kitaplığı için verilen yasa teklifi sebebiyle AP grubu adına söz almış ve konuşmasında kütüphanede çalışma alanlarının düzenlenmesi talep etmiştir.⁶⁹ İki gün sonra 22 Mayıs 1975 Perşembe 80. Birleşimde 1973 tarih ve 1739 sayılı ME Temel Kanunu'nun 25. maddesinde yapılabilecek değişiklik konusunda fikirlerini sunmak üzere kürsüye çıkmıştır.⁷⁰ Zekiye Gülsen, 6972 Sayılı Kanunun 1. Maddesinin' değiştirilmesine dair vermiş olduğu yasa teklifi hakkında 18 Ocak 1977 Salı günü 33. Birleşimde konuşmuş ve konuşmanın ardından Gülsen'in teklifi oylamaya sunulurken kabul edilmiştir.⁷¹

17 Şubat 1977 Perşembe günü gerçekleşen 47. Birleşimde: 1977 yılı Cumhurbaşkanlığı Bütçesi görüşmelerinde, meclis ve senatoda kadın temsil oranlarındaki düşüklük konusunu meclise taşımıştır.⁷² 25 Şubat 1977 Cuma günü 55. Birleşimde 1977 yılı Gümrük ve Tekel Bakanlığı Bütçesi görüşmeleri sırasında Gümrük ve Tekel Bakanı Öztrak'a; Çanakkale bölgesinin başta ulaşım sorunu olmak üzere, üzüm, tütün üretimi ve depolamada yaşanan aksaklıkları ile Akhisar'da açılması planlanan Sigara Fabrikası konularında sorular sormuştur. Soruları yanıtlamak üzere kürsüye gelen Gümrük ve Tekel Bakanı Öztrak, Gülsen'in tüm sorularına cevap vermiştir.⁷³ XV. Dönem de son kez 26 Şubat 1977 Cumartesi günü 56. Birleşimde, 1977 yılı Gençlik ve Spor Bakanlığı Bütçesi görüşmeleri sırasında söz almıştır. Konuşmasında, Gençlik ve Spor Bakan Ali Şevki Ereğ'e; hem aletli jimnastikte ödül almış olan genç bir sporcu için özel bir eğitmenin tutulup tutulamayacağını hem de gençler için açılması düşünülen hastane konularında sorular yöneltmiştir. Sorulara cevap vermek üzere kürsüye gelen Gençlik ve Spor Bakan Ali Şevki Ereğ, Gülsen'e: 'hastane konusunda çalışmalarla başladığımı ve jimnastikçi sporcu için özel bir eğitmenin tutulduğu' bilgisini vermiştir.⁷⁴

Sonuç

Tarihte uzun müddet politik katılım ve temsilde cinsiyetler arasında hukuksal yönden eşitlik konusu, kadınların uğraş verdiği önemli sorunlardır. Aydınlanma Dönemi'nde Batı modernleşmesi ile birlikte hareketlenen kadın hareketi, Osmanlı Devleti içerisinde II. Meşrutiyet

⁶⁴ TBMMTD, D.4, C.1, B.45, 26.02.1974, s.745-747.

⁶⁵ TBMMTD, D.4, C.5, B.87, 27.05.1974 s. 244.

⁶⁶ TBMMTD, D.4, C.10, B.46, 23.02.1975, s.81-83.

⁶⁷ TBMMTD, D.4, C.10, B.47, 24.02.1975, s.212-215.

⁶⁸ TBMMTD, D.4, C.11, B.58, 01.04.1975, s.253-254.

⁶⁹ TBMMTD, D.4, C.12, B.78, 20.05.1975, s.227-228.

⁷⁰ TBMMTD, D.4, C.12, B.80, 22.05.1975, s.287-288.

⁷¹ TBMMTD, D.4, C.23, B.33, 18.01.1977, s.124.

⁷² TBMMTD, D.4, C.24, B.47, 17.02.1977, s.204:205.

⁷³ TBMMTD, D.4, C.25, B.55, 25.02.1977, s.269-270.

⁷⁴ TBMMTD, D.4, C.25, B.56, 26.02.1977, s.420.

döneminde gündeme gelmiş, Cumhuriyetin ilanından sonra da hız kazanarak kadınların politika öncelikli olmak üzere bütün alanlara iştiraki konusunda önemli adımlar atıldığı bir dönem yaşanmıştır. 5 Aralık 1934'te seçme ve seçilme hakkını elde eden Türk kadınının iştirak ettiği ilk seçim 1935 yılında gerçekleşmiştir. Seçimlerde, TBMM'ye 18 kadın milletvekili girmiş, meclisteki temsil oranı erkek milletvekillerine göre %4,5 olmuş, Türkiye, bu oranı ile dünyada ikinci sırada yer almıştır. 1935'teki %4,5'lik oran 1939'da %4,0'a düşmüş bu düşüş çok partili siyasi hayata geçişten sonra 2000'li yıllara kadar devam etmiştir. 12 Ekim 1969 tarihinde yapılan genel seçimler de TBMM'ye 5 kadın milletvekili seçilmiş, Zekiye Gülsen de Çanakkale'nin ilk kadın Milletvekili olarak Meclise girmeyi başarmış, XIV. ve XV. Dönemlerde iki dönem milletvekilliği yapmıştır. 27 Mayıs Darbesinin doğurduğu siyasal ve toplumsal koşullar aktif siyasete giren ve TBMM'de AP'den milletvekili seçilen Gülsen'in mecliste görev yaptığı 1969-1977 yılları arasında, Türk siyasal hayatının sonraki yıllarını da etkileyen çok önemli iç ve dış gelişmeler olmuştur.

Bu siyasal koşullar altında Milletvekili olduğu dönemde Meclis'teki çalışmalarını yakından takip ederek, farklı konulara ilişkin XIV. Dönemde 18, XV. Dönemde 11 olmak üzere toplamda 29 defa meclis kürsüsüne gelerek, en çok söz alan kadın milletvekilleri arasında yer almıştır. Meclis'te yaptıkları konuşmaların içeriği incelendiğinde; kendi seçim bölgesinin sorunları başta olmak üzere, özel eğitime ve korunmaya muhtaç çocuklar ile mecliste kadın temsil oranlarındaki düşüklük sorunlarıdır. Gülsen, mecliste yaptığı konuşmaların yanı sıra; XV. Dönem 2 yazılı soru önergesi ile XIV. Dönem 3 ve XV. Dönem 1 olmak üzere toplamda 4 kez kanun teklifi verdi. Meclis'te bulunduğu dönemde: Başkanlık Divanı, Maliye ve Milli Eğitim komisyonlarında görev almış, Meclis çalışmalarını sürdürürken özel eğitime ihtiyaç duyan çocuklar için çalışmaya devam etmiştir. XIV. Dönem milletvekilliğinin son bulmasının ardından 1977 tarihinde Çanakkale Lapseki'den ilk kadın belediye başkanı olarak seçilen Zekiye Gülsen Milletvekilliği sonrasında 20 Temmuz 2013 tarihindeki vefatına kadar siyaseti yakından takip etmeye devam etmiştir.

Kaynakça

Resmi Yayınlar

Resmi Gazete, s.63, 06.03.1924.

Meclis Zabıtları

TBMMZC, D.2, C.22, B.57, 17.02.1926, s.230-234.

TBMMZC, D.4, C.17, B.76, 26.10.1933, s. 26-10.

TBMMZC, D. 4, C.25, B.2, 05.12.1934, s. 82-84.

TBMM Tutanak Dergisi

TBMMTD, D.3, C.5, B.85, 22.05.1970, s.229-232.

TBMMTD, D.3, C.6, B.102, 12.06.1970, s.347.

TBMMTD, D.3, C.7 B.113, 27.06.1970, s.232.

TBMMTD, D.3, C.7, B. 117, 01.07.1970, s.495-496.

TBMMTD, D.3, C.8 B.125, 11.07.1970, s.289.

TBMMTD, D.3, C.11, B.52, 18.02.1971, s. 433-436.

TBMMTD, D.3, C.11, B.59, 25.02.1971, s.786.

- TBMMTD, D 3, C.13, B.101, 17.05.1971, s.474.
TBMMTD, D.3, C.16, B.144, 06.08.1971, s. 534.
TBMMTD, D.3, C.15, B.130, 14.07.1971, s.426.
TBMMTD, D.3, C.15, B.132, 16.07.1971, s.527-528.
TBMMTD, D.3, C.15, B.133, 19.07.1971, s.571-572.
TBMMTD, D.3, C.16, B.138, 28.07.1971, s.113-115.
TBMMTD, D.3, C.15, B.132, 16.07.1971, s.527-533.
TBMMTD, D.3, C.17, B.151, 19.08.1971, s. 28-38.
TBMMTD, D.3, C.21, B.42, 18.02.1972, s.261-264.
TBMMTD, D.3, C.23, B.61, 27.03.1972, s.357-361.
TBMMTD, D.3, C.30, B.26, 22.12.1972, s.728.
TBMMTD, D.3, C.31, B.29, 27.12.1972, s.138.
TBMMTD, D.3, C.32, B. 39, 12.01.1973, s.165,186-188.
TBMMTD, D.3, C.32, B.39, 12.01.1973, s.165,186-188.
TBMMTD, D.3, C.32, B.46, 30.01.1973, s.580.
TBMMTD, D.3, C.32, B.47, 31.01.1973, s.633-634.
TBMMTD, D.3, C.34, B.62, 19.02.1973, s.299-302.
TBMMTD, D.3, C.34, B.62, 19.02.1973, s.391.
TBMMTD, D.4, C.1, B.45, 26.02.1974, s.745-747.
TBMMTD, D.4, C.5, B.87, 27.05.1974 s. 244.
TBMMTD, D.4, C.10, B.46, 23.02.1975, s.81-83.
TBMMTD, D.4, C.10, B.47, 24.02.1975, s.212-215.
TBMMTD, D.4, C.11, B.58, 01.04.1975, s.253-254.
TBMMTD, D.4, C.12, B.78, 20.05.1975, s.227-228.
TBMMTD, D.4, C.12, B.80, 22.05.1975, s.287-288.
TBMMTD, D.4, C.17, B.76, 25.02.1976, s.80.
TBMMTD, D.4, C.23, B.33, 18 01.1977, s.124.
TBMMTD, D.4, C.25, B.56, 26.02.1977, s.515-516.
TBMMTD, D.4, C.23, B.33, 18.01.1977, s.124.
TBMMTD, D.4, C.24, B.47, 17.02.1977, s.204:205.
TBMMTD, D.4, C.25, B.55, 25.02.1977, s.269-270.
TBMMTD, D.4, C.25, B.56, 26.02.1977, s.420.

Gazeteler

Hürriyet, 24.07.1971.

Hürriyet, 26.08.2018.

Araştırma ve İncelemeler

AHMAD Feroz, *Modern Türkiye'nin Oluşumu*, Kaynak Yayınları, Ankara 2005.

AHMAD Feroz - Bedia Turgay Ahmad, *Türkiye'de Çok Partili Politikanın Açıklamalı Kronolojisi 1945- 1971*, Bilgi Yayınevi, İstanbul 1976.

AYDEMİR Şevket Süreyya, *İkinci Adam*, Remzi Kitapevi, Ankara 2000.

BENDASON Ney, *Başlangıcından Günümüze Kadın Hakları*, İletişim Yayınları, İstanbul 1990.

BİLGİÇ Sadettin, *Hatıralar*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 2004.

CAPORAL Bernard, *Kemalizm'de ve Kemalizm Sonrasında Türk Kadını*, İş Bankası Yayınları, Ankara 1982.

ÇOLAK Filiz, "Türk Siyasi Tarihinde Beyaz İhtilal: 14 Mayıs 1950 Genel Seçimleri (İzmir Örneği)." *Türk İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi*, C.6, S.1, 2008, s.95-108.

ÇOKER Fahri, *Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri (1966-1980)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Yayınları, Ankara 1999.

DUROĞLU Sibel, *Türkiye'de İlk Kadın Milletvekilleri*, (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2007.

FEYZİOĞLU Turhan, "Eğitimin Laikleştirilmesi ve Eğitim Birliği." *Atatürk Yolu*, C.1, S.1, 1987, s.204-205.

GÖKÇİMEN Semra-vd, *Türk Parlamento Tarihinde Kadın Parlamenterler (1935-2009)*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı Yayınları, Ankara 2009.

GÜLSEN Zekiye, *Yamalı Bohçam*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2002.

GÜLSEN Zekiye, *Yollar, Yıllar, İzler*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2005.

KARTAL Cemile Burcu, "Türkiye'de Kadınların İlk Defa Oy Kullandığı 1930 Belediye Seçimlerinde Türk Kadınlar Birliği'nin Faaliyetleri", *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.2, S.3, Ekim 2016, s.175.

MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİMLERİ, TUİK Yayınları, Ankara 2012.

SAĞ, Vahap, "Tarihsel Süreç İçerisinde Türk Kadını ve Atatürk", *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, C,2 S.1, Nisan 2001, s.12-14.

ŞİMŞEK ÇİNİ Derya, *Süleyman Sami Demirel'in Hayatı ve Siyasi Faaliyetleri*, Türkiye Alim Kitapları, İstanbul 2015.

ŞİMŞEK ÇİNİ Derya, "Türkiye'de Kadının Siyasal Temsili: Çok Partili Döneme Geçişten 2000'e", *Türkiye'de Kadının Tarihi ve Talihi*, Libra Yayınevi, Ankara 2021.

TEKELİ Şirin, *Kadınlar Siyasal ve Toplumsal Hayat*, Birikim Yayınları, İstanbul 1982.

TURGUT Mehmet, *AP Kuruluşu Hakkında Birkaç Söz, AP'nin Doğuşundan Bugüne*, Seden Matbaası, Ankara 1966.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ ALBÜMÜ, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı Yayınları, Ankara 2010.

YARAMAN Ayşegül, *Bir Demokrasi Tartışması, T¼rkiye'de Kadınların Siyasal Temsili (1935-1999)*, Bağlam Yayınları, İstanbul 1999.

İnternet Sayfası

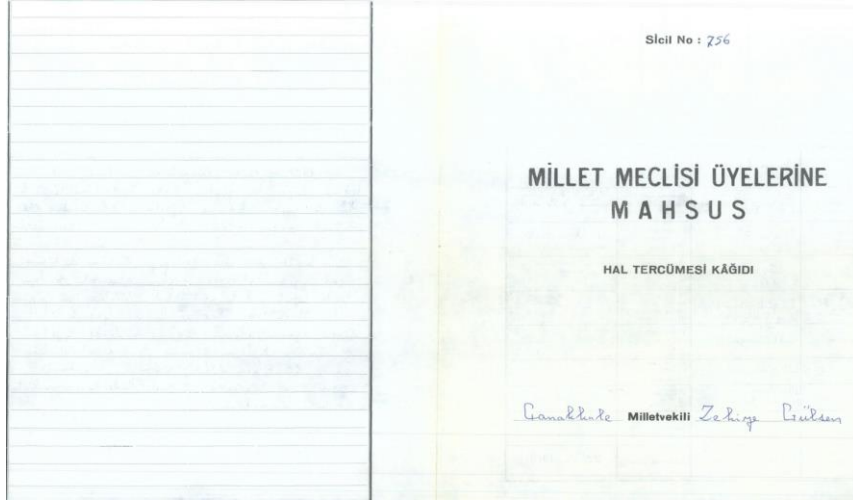
<https://www.canakkaletravel.com/haber/canakkale-eski-milletvekili-zekiye-gulsen-vefat-etti.html>. (E.T. 02.01.2023)

**HISTORY
STUDIES**
INTERNATIONAL JOURNAL OF HISTORY

Ekler

Ek 1: Milletvekili Zekiye Gülsen'in Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyesi Hal Tercümesi Kâğıdı Numarası: 756

3. Dönem
756

Soylğu yer	Çanakkale	Evli olup olmadığı ve kaç oğlu kız çocuğu	Evli, 4 çocuk
Adı ve soyadı	Zekiye Gülsen	Mevce im, soyadı, doğum yeri ve doğum tarihi	M. E. B. Eğitim Birimi Şube Şefi
Bahasına ve maaşının adı	Hasan Beşir Aziz	İstihlak derecesi ve son maaşın adı ve tarihi	100 lira aylık maaş
Doğduğu yer ve tarihi	Lüpsel 1918	Mevce doğum tarihi, doğum yeri ve doğum yeri	
Tahsil	Özel Eğitim Enstitüsü Müdürü	Evvkiki derecede sonuna istikbalini ve sonuna istikbalini	
Bilgi dili	Almanca	Türkçesi ile ilgili bilgileri ve sonuna istikbalini	
İhtisas	Özel Eğitim	Kaydettiği bilimsel eserleri ve eserlerini	
Eserleri	1/2 Anne 2/ El ele	Mevce neşri tarihi	12.10.1969
İlim derecesi		Mevce neşri tarihi	
İki ve üçü	M. E. B. Eğitim Enstitüsü Müdürü	Mevce istihlak tarihi	22.10.1969

HAL TERCÜMESİ (Kısaca)

1918 yılında Lüpsel'de doğdum. İlk tahsilimi Lüpsel'de yaptım. Orta tahsilimi Çanakkale'de yaptım. Edirne Öğretmen Okulunda 1932 yılında mezun oldum. Daha sonra Özel Eğitim Enstitüsünü bitirdim. Bir süre sonra da Münih Üniversitesi Pedagoji Bölümünde Kıdemli Öğretmenlik ve Okul Müdürlüğü yaptım. Hacettepe Top Fakültesi Sosyal Bilimler Fakültesi'nde Öğretim Üyesi olarak çalıştım. Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Birimi Şube Müdürü olan 12. Ekim 1969 tarihinde yapılan genel seçimlerde Çanakkale'den milletvekili seçildim.

Z. Gülsen

Ek 2: Milletvekili Zekiye Gülsen'in Türkiye Büyük Millet Meclisi Mazbatası No:95

Yasa Md : 306/34
1036

Örnek : 95

Milletvekilliğine SEÇİLMİŞ OLANLARA VERİLECEK TUTANAK

İ L İ : Ç A N A K K A L E

Soyadı ve adı	Doğum yeri ve tarihi	Heslek veya sanatı	Bağlı olduğu siyasi partinin Adı	Seçim hakkında itiraz ve şikâyet olup olmadığı	DÜŞÜNCELER
GÜLSEN ZEKİYE	LAPSEKİ -1334	ÖĞRETMEN	ADALET PARTİSİ	---	

Milletvekili seçimi ve 1036 sayılı yasalar gereğince çevremizde yapılan seçim sonunda ZEKİYE GÜLSEN'in çevremizde Milletvekili seçilmiş olduğunu gösterir bu tutanağın iki örneği Kurulumus tarafından Yüksek Seçim Kuruluna gönderilerek bir örneği de kendisine verildi. 13.10.1969

Başkan 6290
Hüseyin Avni BARŞI

Üye 8126
Hâkmet ERTAN

Üye 9222
Musaffer ÜÇSEL

Summary

The struggle of women in the world against inequalities in the political field and their role in society started after the Enlightenment Period. While women are waging an effective and intense struggle against all institutions and structures that position them as secondary, they have focused their most important struggle on the right to vote and be elected. In parallel with western modernization, II. Although the women's movement, which came to the agenda during the Constitutional Monarchy period, started with some rights gained, it gained great momentum with the proclamation of the Republic, and important steps were taken in terms of women's participation in all fields, primarily in politics. The first election attended by Turkish women, who won the right to vote and be elected on December 5, 1934, took place on February 8, 1935. 18 female deputies entered the Grand National Assembly of Turkey, and the representation rate in the parliament was 4.5% compared to male deputies, and Turkey ranked second in the world with this rate. In the elections that took place after the death of Atatürk; Women were represented in the parliament with 3.7% in 1939, 1.9% in 1946, 0.6% in 1950, 0.7% in 1954, 1.3% in 1957, and 0.7% in 1961. It reached the highest representation rate in the 1935 elections, during Atatürk's reign. In the general elections held on October 12, 1969, 5 female deputies were elected to the Grand National Assembly of Turkey, Zekiye Gülsen succeeded in entering the Assembly as the first female MP of Çanakkale. and XV. She served as a member of parliament for two terms.

Between 1969 and 1977, when he started to be interested in politics as a result of the political and social conditions caused by the May 27 Coup, and served as a deputy from the Justice Party (AP) in the Grand National Assembly of Turkey, there were important internal and external developments that also determined the later years of Turkish political life. Under these political conditions, he followed the work in the Assembly closely during his time as a Member of Parliament, and gave XIV. In the period 18, XV. She came to the podium of the parliament 29 times, 11 times during the term, and was among the women deputies who spoke the most. When the content of their speeches in the parliament is examined; These are the problems of children in need of special education and protection, especially the problems of their own constituency, and the low representation of women in the parliament. Gülsen, in addition to her speeches in the parliament; XV. Term 2 written question proposal and XIV. Period 3 and XV. She gave a bill of law 4 times in total, including term 1.

During his time in the Assembly: He took part in the Presidency Council, Finance and National Education commissions, and continued to work in the kindergarten opened for children in need of special education while the Assembly continued its work. XIV. Zekiye Gülsen, who was elected as the first female mayor from Çanakkale Lapseki in 1977 after her term as a member of parliament ended, continued to follow politics closely from her time as a member of parliament until her death on 20 July 2013.